

посоки. В Разлог се забелязва най-голямо разнообразие от комбинации на зурни в ансамблите. Типичният зурнаджийско-тъпанджийски ансамбъл от недалечното минало включва една зурна и тъпан или две зурни и два тъпана – чифтове. Тембърът на традиционните разложки зурни се определя като *каба* или *ярам каба*. Според нашите наблюдения днешната разложка зурнаджийска формация е съставена от две зурни и тъпан, като се твърди, че традиционно това са били големи *каба зурни* (наричани разложки или велинградски) или една голяма и една малка (от персийски тип) *каба зурни*. Напоследък разложките зурнаджии предпочитат да свирят с петрички *джура зурни*, във формация две зурни (*майстор* и *глашник*) и тъпанджия.

При традиционния разложки стил ниският регистър е предпочитан и се използва повече от високия. Бурдонът е нехарактерен, липсва делението на *майстор* и *глашник*. Водещият зурнаджия избира *песните*, а следящият *свиркаджия* съпровожда по-често чрез хетерофония и имитация, по-рядко чрез паралелизъм и бурдон.

Днес звученето на разложкия стил се определя от полифонията, която съчетава характерните за другите два стила хетерофония, паралелизъм, и бурдонност. Наблюденията върху стари записи на разложки зурнаджии (формация от две зурни и тъпан) показват, че зурните свирят често в унисон, който на моменти за кратко време се редува с октавово удвояване. Среща се и явление при което вторият зурнаджия с известно закъснение (от няколко тона) имитира (или повтаря) мелодията на *майстора*. Инцидентно на моменти разложките зурнаджии свирят в паралелни терци или съпровождат мелодията с бурдон (понякога ритмически раздробен) от втория зурнаджия. Младите зурнаджии, които предпочитат петричките зурни, свирят предимно във висок регистър ползват техниката на непрекъснато дишане, търсят техническа виртуозност. Преобладава бурдонността, като *майсторът* свири мелодията с богато импровизиране. Свири се и в унисон, и на терци.

Традиционният местен репертоар включва мелодиите на разложки народни песни и *хори*, *старски* обредни свирни, християнски и мюсюлмански обредни мелодии. Както в другите стилове, голяма част от съвременния репертоар е унифицирана – модерните етнопоп хитове, най-често танцувани като *кючеци*, са свирени и от разложки, и от гоцеделчевски, и от петрички зурнаджии.

Стари и нови стилове

Въпреки своята традиционност, зурнаджийският стил не е веднъж завинаги и окончателно създаден. Във всеки изпълнителски акт днешните зурнаджии пораждат промени в стила, непрекъснато го обновяват и развиват. Сред музикантите често се говори за модерни отклонения от някои традиционни норми на зурнаджийския стил.

Въпреки ярката проява на индивидуалния почерк в оформянето на зурнаджийския стил, може да се говори за надличностни, групови стилове, които стоят и над локалните характеристики на зурнаджийския стил. Най-общо казано, те са свързани с разбирането на зурнаджиите за значението на музиката им, с естетическите им възгледи, в които се отразяват вкусовете и ценностите на времето. В диахронен аспект се открояват два зурнаджийски стила, свързани с опозициите старо-ново; традиционно-модерно; меко-силово; възрастни свирачи-млади свирачи. Подобна стиллова диференциация в българската музика е открояна по отношение на опозицията народна-сватбарска музика. Първата е с чист, акустичен тон, с автентичен репертоар, сладко звучене; втората е смесена като репертоар, изсвирена с хъс, в стакато, със синкопи и